

مجلس شهادت قائم خراسانی
به قلم
سید محمد حسین محجور زواره ای

با کمال تاسف چند کلمه ای از متن اصلی ناخوانا بوده
که در اینجا با علامات (?) نشان داده شده اند.

عقل با عشق در نزاع اندر برم
آورد بیرونم از خوف و خطر
و اصل حق میکند اصل مرا
نام و ننگم میکند حق از ورق
عشق را باشد هوای برتری
عشق در راه حقش سازد نثار
بر لقای حق چه طالب آمده
کز بیانش محشری بر پا کند
از قیام قائم آخر زمان
بر خلائق از کهین و از مهین
مؤمنین مشعوف کافردرخروش
اهل محشر جملگی حیران شده
میبرد آن یک ثواب آن یک عقاب
کافران گشته معذب در جهیم
راه حق تفصیل هر یک در بیان
 بشنوید و همچو در (?) گوش
جنت عدنی که فرمود است حق
گشته بی شک داخل اندر جنتش
کرده در راه خداوند جلیل
زان ستمهاییکه وارد شد در آن
کز کدامین قصه اش سازم بیان
در بیان ما یکی از صد هزار
گُن بیان مهجور، با عجز و نیاز

باز آمد شور دیگر بر سرم
تا کدامین غالب آمد بود گر
عشقم ار غالب شود عقل مرا
عقل اگر غالب شود بر عشق حق
عقل را عادت بود تن پروردی
عقل حفظ جان کند لیل و نهار
حمدله عشق غالب آمده
شور عشقم دفتری انشا کند
شد قیامت آشکار اندر جهان
گشته ظاهر وعده حق میبن
یوم حشر و نشر گردید از نفوس
نامه اعمالها میزان شده
شد پا میزان حق بهر حساب
مؤمنین داخل بجنات النعیم
چیست دوزخ، چیست جنت، دوستان
مُجملًا گوییم شما را اهل هوش
هست تصدیق حق و آیات حق
هر که عارف شد بحق حجتش
(?) آنکس که جان خود سیل
یادم آمد قصه مازندران
لیک حیران گشته ام در این زمان
زانکه وارد گشته ظلم بی شمار
نغمه زان داستان جانگداز

منشیان عالم تقدیس و فردانیت و متقمصان قمص وحدانیت مهّوران دیوان قضاe و نگارندهگان مقام امضاء و قاهرین بساط سعادت و متهوران بیان شهادت فرمان شهادت جناب اول من آمن آنحضرت ذکرالله الأکبر (?) احمر چنین مزین نمودند که چون در قلعه شیخ طبرسی توقف آنجناب و حضرت قوس و اصحاب حق بطول انجامید از فتحهای نمایان بسیار که از برای آن بزرگوار و اصحاب حق روی داد بعد از جنگ، عبدالله خان که در اصل این کتاب وارد شده و در احادیث و خطب سابقه بنی تمام نام دارند و حضرت (?) مردی و حضرت حبیب (?) حضرت قدوس قائم باشند فرمودند در روز دیگر از شجرة آن بزرگوار حبیب الله خان بدرک واصل شد که یکی از سرکرد های اهل کفر بود و عبدالله خان قبل از حبیب الله خان بهجهنم شافت و مصطفی خان هم که یکی از سرکرد های اهل طغیان و کفر بودند بدرک نیران واصل شد در همان روز و بعد از دعوای و آن کس بهجهت صدمه که بر لب مبارک جناب رسیده بود حضرت قائم خراسانی لب از طعام و شراب بسته آن سلطان منصور از اینجهت مهموم و مغموم بودند تا آنکه عباسقلی خان لاریجانی لعنة الله عليه و على من اتبעהه جمع آوری لشکر نموده بعد از چند روز با هشت هزار نفر ناکس آمد و نزدیک قلعه شیخ طبرسی منزل نموده اردو بر سریا نمودند و شبهای صدای حاضرباش لشکر شقاوت اثر بفلک میرسید کشیک میکشیدند و بیست مشعل در دور اردوی آن ملعون روشن بود و هفت اردو در پشت سر هم زده بود و حضرت قائم خراسانی اصحاب را بجهاد مأمور نمودند.

از راوی مؤتمن محمد بن حسن ابن علی اکبر بشرویه که از جمله بقیت السیف مازندران است روایت شده که سه روز پی در پی حضرت اول من آمن روحی و روح من فی لمین له الفداء اصحابرا موعظه و نصیحت میفرمودند و در اطاعت و فرمان برداری حضرت قدوس تحریص و ترغیب مینمودند و خبر شهادت خود را باصحاب میدادند و میفرمودند هر که با ما است بفیض شهادت خواهد رسید و چه چیز است از برای آن بهتر از فیض شهادت و تعیین سپاه میفرمودند که چند نفر در خدمت آنجناب بمیدان همراهی کنند اصحاب عرض میکردند که هر که هستیم در رکاب شما می آئیم و جان خود را در رکاب شما فدا میکنیم و در همان روزی که شبیش را عزم میدان داشتند نیز بر بالای کرسی مرحمت و مکرمت بر آمدند و اصحاب را موعظه نمودند و فرمودند «ای اصحاب باوای من امشب شبی است که از خجلت حبیب خود بیرون آیم و بعهد و میثاق خود وفا کنم، کیست که با من همراهی کند؟». اصحاب همه در جواب آن سلطان منصور عرض کردند که هرچه هستیم در رکاب جناب شمائیم و جان ناقابل نالایق خود را نثار کنیم.

کرده خلاقی جهان وصف جلالت در بیان
جمله کینونیات عالم خود بود کم افسرت
هرگز اینعالم نکردی خلق خلاق مبین
جمله جانها در رهت بنهاده ایم اندر طبق
تا رمق داریم در تن جمله یاری میکنیم

ایکه از عکس جمالت گشته گُن فَکان
شد (?) از شعاع رشح نور انورت
گر نمیبودی وجود پاکت، ای سلطان دین
باعث ایجاد عالم چون توئی ای نور حق
از ره اخلاص بهرت جان نشاری میکنیم

آن سلطان منصور و مظہر خداوند غیور فرمودند که اگر چنانچه همه شما ها بمیدان بیائید حبیب من پیگه و تنها ماندنی است، باید که بعضی از شما ها با من همراهی کنید. پس در آن روز دوست و دو نفر بعد اسم رب اذن داده شد و سان دیدند و شب را عزم بیرون رفتن نمودند. آن سلطان منصور و ملیک قدور در یوم ظهور و آن ساقی بحر طهور از عین نور از باده وصال دوست (؟) مهیا پیمانه نوش کاس حضرت لایزالی شده کمر را از برای شهادت تنگ بسته چنانچه از راوی محمور حمید جناب حاجی عبد العزیز ابن حاجی محمد نیشابوری که از جمله بقیة السیف مازندران است و از کلمین اصحاب و از رواث ثقه است روایت شده که در آن شب در خدمت سلطان منصور و مظہر لطف و قهر خداوند غفور ایستاده بودم که آن بزرگوار تهیه میدان میدیدند و اسلحه کارزار بر خود راست می نمودند و گره بسیار در کمریند خود، در بالای یکدیگر میزدند راوی گوید «عرض کرد مولای من فدائی شما شوم هرگز ندیده ام که جناب شما از برای کارزار این قدر کمر مبارک را محکم ببندید و این قدر گره بر بالای یکدیگر بزنید». آنجناب فرمودند که «امشب کمر را برای شهادت تنگ مینیندم».

خلاصه چون شب شد آن حضرت خدمت حبیب محبوب و جوهر مجرد مطلوب آمدند که امشب شبی است که میخواهم از خجلت حبیب خود بیرون آیم. آن سلطان منصور از حضرت قدوس اذن میدان خواستند.

با عث ایجاد عالم شافع روز جزا
اذن میدان خواست آن سلطان منصور از حبیب
جناب حبیب بفرق آن بزرگوار راضی نمی شدند و آن سلطان منصور و ملیک قدور مبالغه می نمودند تا آخر الامر راضی شدند زبان حال آن حبیب محبوب و جوهر مطلوب بضمون این مقال مترنم گردید:

بیا جان جهان، یکدم در آغوشت، چه جان گیرم که آن داغ جدائی تو، من از این جان سیرم توئی پشت و پناه لشکر ایمان در این وادی توئی چون بر تمام خلق امکان، خسرو هادی چوگردی گشته از ظلم و جفائی قوم کین پروری تنت گردد نشان تیر کین از ظلم این لشکر (?) قلت شکست آید به پشت لشکر ایمان نما ترک سفر! جانم فدائی تو! مر و میدان!

آن دو جوهر مجرد مجھر و آن دو شاعع مشعشع حضرت ذکر الله الأکبر، یکدیگر را چون جان در آغوش کشیدند و وداع نمودند و بسیاری از اصحاب بر در حرم ایستاده بودند، بعضی مهیا جان بازی در کوی دوست مسورو و برخی از راغ جدائی و الم و آتش فراق و شعله اشتباق سلطان منصور مهموم و مهجور میگریستند و شورش عظیم بر پا بود از وداع نمودن آن دو نور ظهور خداوند غفور و آن دو کافور سازج و سازج کافور غلغله و شورش در عالم و ملکوت افتاد.

هردو محبوب و حبیب هم دگر
هردو چون یک جان و لیکن در دو جسم آن یکی باشد محمد آن علی
گشته نورالله زهر یک منجلی مطلع نور هوالله احد
مظہر تسیح و تقدیس اله

سلطان منصور بار دیگر بزیارت جمال حضرت قدوس رفتند و وداع باز نموده بیرون آمدند، اما حضرت قدوس از آتش فراق و شعله اشتیاق آن هادی دین و پیشو اهل یقین سوزان و مهموم و مغموم نشستند، پس سلطان منصور، جلال خداوند صبور و شکور، اراده سواری نمود.

عزم سواری نور رب العالمین شور ماتم اوفتاد اندر سماء و در زمین

پس مرکب آن بزرگوار را که جوهر دلدل و ذوالجناح بود پیش آوردند و ناصر دین خداوند مولانا جانب میرزا محمد باقر ابن محمد مهدی القائیینی المشهور بهروی رکاب آن بزرگوار را گرفت و تاج نور خداوند علی حضرت (?) مردی که بمنصب جلوه‌داری آن بزرگوار مفترخ و سرافراز بود از فخر سر خود را بعرض می‌سود و در آن وقت جلوه‌داری نمود آن آفتاب برج دین و نور رب العالمین پا بدایره رکاب نهاده و آن توسن جوشنرا حامل بار شهادت گردانید آن خورشید تابان بر اوج سماء زین قرار گرفت و اصحاب حق در قفای سر آنحضرت بعضی سواره و بعضی پیاده چون ستارگان بدور قمر بشوق تمام روانه میدان شهادت گردیدند از قلعه بیرون رفتند، اما همینکه از قلعه بیرون رفتند حضرت دیدند که همه اصحاب از قلعه بیرون آمدند مگر چند نفری که در سر برجهای بجهت قراولی نشسته بودند حضرت فرمودند «ای اصحاب باوفا برگردید بقلعه که حبیب من یکه و تنها خواهد ماند» و ایشان را نصیحت فرموده و امر باطاعت و فرمانبرداری حضرت قدوس می‌نمودند و فرمودند که «سر از اطاعت آن حبیب محبوب نمی‌پیچید که اطاعت آن بزرگوار اطاعت خداوند است» اصحاب در خدمت آن سلطان منصور الحاج و زاری می‌نمودند و عرض کردند «ای سید سرورها و ای مولیٰ و مقتدای ما، همه در رکاب شما می‌آئیم و جان خود را فدا می‌کنیم که بعد از جانب شما زندگی بر ما حرام است زندگی دنیا را نمیخواهیم.

آن رحمت الهی به اتفاق اصحاب را نصیحت و دلداری نمودند و فرمودند که «ای اصحاب حق! بخدمت حبیب من برگردید که حبیب من یکه و تنها می‌باشد، مبادا که دشمنان بر او دست یابند». پفرموده آن بزرگوار اصحاب بقلعه مبارکه مراجعت نمودند، پس بعدد رب در خدمت آن بزرگوار بمیدان رفتند، آن پیشوای دو جهان و مروج دین بیان، آن قائم خراسانی و آن یاور صاحب الزمان، آن هادی گمراهن، چون نور تابان و اصحاب حق پرست چون ستارگان بدور قمر در خدمت آن نورالله اقدار میرفتند تا آنکه به لشگر کافران شقاوت اثر رسیدند که آن مظہر لطف و قهر خداوند لایزالی و آن ظہور جلال حضرت ذوالجلال شمشیر آتشیار از نیام کشیده و اصحاب حق پرست نیز متابعت آن نیر اعظم نموده شمشیرها کشیدند، مهیای جانفشانی در کوی دوست گردیدند.

آن نور خداوند اکبر و اول مؤمن بذکرالله الاکبر چل و علا مرکب را به جولان در آورده اصحاب نیز متابعت کرده بر آن سپاه کفر شمار و آن مشرکان غدار حمله ور گردیدند و خود را در میان آن کافران انداختند صدا به «یا صاحب الزمان» بلند کردند.

کشید از میان تیغ چون ذوالفقار
 بِزَدْ دست بر قبضه تیغ تیز
 بر آن قوم گُفار شد قد نزل
 بر آن کافران عنود دغا
 گهی از یسار و گهی از یمین
 بیمیدان کین، ذوالفقاری بدست
 بُدی تیغ او جوهر ذوالفقار
 دو نیمه نمودی تنش چون خیار
 هیاهو در آن دشت اخضر فکند
 بکفار هر یک شدند حمله ور
 که تا ارض خالی شود از فساد
 چهل تن ز اصحاب حق شد شهید
 نود تن ز اصحاب شد زخم دار
 بسلطان منصور افکند تیر
 بُدی جوهر پن ملجم، یقین
 که بشکافت پیشانی انورش
 بر آن سینه پاک بی کینه اش
 که زد تیر بر سینه شاه دین
 بیفتاد ناگاه از پشت زین
 دل اهل ایمان شد از غم کتاب
 بهاتم نشتند ناسوتیان

چو سلطان منصوری باقتدار
 که آن قدرة الله بپرستیز
 چه قهر خداوند عز و جل
 تگرگ آجل ریخت ز آبر بلا
 پس ان خسرو ملک دنیا و دین
 همی کرد جولان شه حق پرست
 چه بد جوهر شاه دلدل سوار
 زدی هرکه را تیغ آتش شرار
 تزلزل در ارکان لشکر فکند
 پس اصحاب حق چون شیر نر
 پراه خدا هر یکی در جهاد
 در آن شب ز ظلم سپاه عنید
 ز ظلم و جفا های قوم اشار
 که ناگه یکی زان سپاه شریر
 همان کسی که زد تیر بر شاه دین
 وران (?) زد تیغ کین بر سرشن
 در این کره زد تیر بر سینه اش
 و یا جوهر شمر بد آن لعین
 ز بس ریخت خون از تنش بر زمین
 شدی غرقة خون پیکر آن جناب
 سیمه پوش گشتند لاهوتیان

آن قدرة الله اقدر با اصحاب در میان آن کافران بی شرم و از خدا بیخبر افتادند و خانهای که منافقین در اردو بجهت خود از چوب و کاه ساخته بودند آتش زدند و بعضی از خانهای را هم منافقین بدست خود آتش زدند تا صحراء روشن شود چون شب بسیار تاری بود و مضمون آیه وافی هدایه که در قرآن نازل شده در حقشان صدق نمود «یخربون بیوتهم بایدیهم و ایدی المؤمنین» در حق آن منافقین صادق آمد پس آن سلطان منصور با اصحاب بانتعة «یا صاحب الزمان» چون شیران در میان آن رواباه صفتان افتادند مهمینه را بر (?) قلب را بجناح می ریختند.

آن لشکر شقاوت کیش کفر اندیش و آن مشرکان غدار و روسیاهان ناپکار بی خبر که ناگاه از ابر بلا تگرگ مرگ بر سرشان باریدن گرفت بعد از آن که خانهای کفار آتش گرفت لشکر حق در روشنائی بودند و لشکر شقاوت اثر در میان جنگلها متفرق و پراکنده شدند و اما آن سلطان منصور و آیه رحمت و قهر خداوند غیور در آن شب مرکب را بجولان در آورد و از هر طرف که میبافت از نسیم تیغش کافران چون برگ خزان بر زمین می ریختند و در اثنای حرب که آن سید بزرگوار مشغول حرب بودند و اصحاب نیز مشغول بجهاد بودند و گلوله تنگ مانند تگرگ در میان اصحاب میریخت ناگاه عباسقلی خان لاریجانی حضرت قائم خراسانی را دریافت نموده، کمین نشته، تیری بجانب آن مظہر تسییح خداوند اکبر آتش داد، آن تیر آمد بر سینه بی کینه آن بزرگوار که منبع علوم ریانی و اسرار سیحانی بود خورد و خون از سینه آن بزرگوار و سور عالم و عالمیان چون فواره ریختن گرفت، پس آن سبب ایجاد موجودات و مذوت کینویات کل ذرات ممکنات آن سر حق و حق مطلق، آن پشت و پناه لشکر ایمان و مروج دین بیان از بسیار خون که از بدن مبارکش آمد بی طاقت گردید، سر مبارک را به (?) زین نهاد و عنان مرکب را بوى واگذاشت و روح شریف ش تعالی قدس طیران نمود.

خورشید گوئیا ز سماء بر زمین فتاد
در خون خویش چونکه تن شاه دین نشست

پشت و پناه لشکر ایمان ز زین فتاد
 بشکست پشت لشکر ایمان از این شکست

همینکه اصحاب از شهادت آن سرور مطلع شدند پشت ایشان شکست، شور و غلغله در میان اصحاب افتاد و بروایت استاد جعفرنیای اصفهانی چون تیر بر سینه آنحضرت خورد حضرت فرمودند اصحاب برگردید و سواره آمدند تا در قلعه مبارکه، بیک باز فرمودند «مرا بگیرید»، اصحاب آن بزرگوار را گرفتند، بقلعه آوردند و چون حضرت را به آنحال مشاهده نمودند شور و ماتم و غوغای در میان اصحاب افتاد و در مصیبت آن سلطان میگریستند.

اوافتاد از پا قد سرور و انت، حیفا! حیفا!
خاک ماتم شد بفرق دوستان، حیفا! حیفا!
گشت محزون حضرت طا از فرات، حیفا! حیفا!

غرقه در خون گشت روی همچو ماht، حیفا! حیفا!
پشت ما بشکست از غم ای پناه اهل حق
شد سیه پوش عالم ایجاد، اندر ماقمت

لاهوتیان در نوا، ناسوتیان در عزا، یاقوتیان بیموش، جبروتیان سیاه پوش، عالم ایجاد در ماتم آن سبب انجاد غرق بحر حزن و اندوه از ال آن حبیب محبوب در مصیبت آن سلطان منصور اشکهای چون گوهر و ستارگان بروی قمر آن دیدگان فرو میریخت. گویا زبان حال آن بزرگوار در مصیبت آن سلطان منصور بمضمون این ایات مترنم بود:

خورشید جلال، برج عزت
وی خسرو ماه تابماهی
وی نور خدای فرد اکبر
عالی ز علمون تو است پُر نور
زَد تیر جفا تو را بسینه
بود آن سگ بیحیای ملعون
گردید بخون محاستن تر
گردید بیان مترجم از خون
بگشا نظر و ببین بحال
بعد از تو چه سود زندگانی
 بشکست سپاه اهل ایمان
پوشید بتمن لباس سودا

ای نیّر آسمان رفعت
ای آیه رحمت الهی
ای جوهر آجهه مجهر
ای لمعه نور وادی طور
آن جوهر شمس چون ز کینه
یا جوهر ابن ملجم دون
از ظلم و جفای قوم آبر
رنگین ریخ انور تو شد چون
ای سید سوران عالم
گردید قدم زغم گمانی
گشتی چو شهید قوم عدوان
در تعزیه تو حضرت طا

از جانب میرزا محمد خراسانی روایت شده که من خودم به روی حضرت قدوس ایستاده بودم ناگاه صدای همه‌مه بگوشم رسید که گویا جانب حبیب با کسی تکلم می‌کنند و جواب و سؤال میفرماید پس آهسته گوشة پرده که به روی حرم اویخته بود بالا کردم که دیدم حضرت قدوس با حضرت اول من آمن تکلم میفرماید و جانب اول من آمن گاه لب مبارک را بخنده شیرین میفرمایند و با یکدیگر راز و نیاز دارند.

بعد از دفن آنجاناب چند روز که گذشت بجانب حبیب عرض کردم فدای شما شوم چنین دیدم بهمان نحوی که دیده بودم، توقيع فرمودند که «بسم الله العجلار و الشهادة الأزلية إن الذي رأيت و سمعت كَمَا رأيْتَ و سَمِعْتَ» اشاره بود بجانب حاجی میرزا حسین الراوی المعید که بدروستی و تحقیق آنچنان چیزی را که دیدی و شنیدی همچنان است که دیدی و شنیدی و این یکی از معجزات و خارق عادات اول من آمن است.

راوی گوید چون صبح شد صدای شیون لشکر اعدا بلند شد، حضرت قدوس نوشتند که برگردید که نصرت با شما است، چون کلین و رسا زخم دار بودند نمی توانستند جهاد کنند ضعف هم داشتند بیرون نرفتند سید حسین کلاه دوز بارفوشه در بالای برج تماشای اردوی معاندین میکردند عباسقلی خان را دیده بود بالای تلی ایستاده و لشکر خود را تحریک بدعوا می نماید. آن جوان (?) داد بر آن ملعون آتش داد، آن تیر بر شانه نحس آن نابکار خورد بلند شد از بالای تل و بر زمین افتاد آن لشکر شیاطین منهم و پراکنده شدند و فرار نمودند پس جناب میرزا محمد باقر با جمعی از اصحاب نعش مطهر متور آن نورالله اقدر و آن نیز اعظم را در گوشه از آن بقعه، آن بزرگوار را دفن نمودند الا لعنته الله من ظلم الى البيان و ادلاء أمره بالعزة والجلال و سلام الله على من شهد و يشهد فى سبیل رضائے و افوز فوزاً عظیماً و الحمد لله رب الأخرة والى ولی.

تمت من تأییقات و تصنیفات أقل السادات محمد حسین ابن هادی الطباطبائی الزوارۃ المخلصن به مهجور حسب الخواهش علیا جنابان ورقات معظمات والده و همشیره حضرت اول من آمن (ص) فی سنة .۱۲۸۵

دیباچه در مصیبت حضرت ذکر جل و عزّ هوالشاهد و المشهور

برپا شده قیامت موعود ما دگر
یکسر بماتم سیه پیر
خورشید منکسف شد و شد منخسف قمر
جن ملک بارض و سما گشته نوحه گر
گویا ز غصه خم شده افلاک را کمر
گشته شهید حضرت ذکرالله کبر
محبوب مانده اند تمام از سجود اثر
مشرک بحق شدنند تمامی و قد کفر
خورشید آسمان بزمین زد کلاه زر
از جور و ظلم و کینه اینقوم الحذر
گویا که ریختی بتن انورش عطر
شق شد ز غصه ارض و سما گشت منظر
یاقوتیان نموده، لباس عزا پیر
جاری شد این قضا چه مُقدر شد این قدر
زین غم کنند خاک و مصیبت همه بسر
گردید در مصیبت حق جمله نوحه گر
در سینه چونکه شعله ماتم زند (?)

یاران چه شورش بارض سما دگر
(?) ممکنات همه غرق بحر خون
دیگر چه روی داده بعالم که از عشق
افتاد شور غلغله در شش جهت چرا
گویا شده است مظہر ذات خدا شهید
آری ز ظلم و کینه آن جوهر یزید
ساجد بحق تمام ز مسجد خویشتن
گفتند یا الله و نه بشناختند اله
شد غرق خون چه شمس حقیقت ز ظلم و کین
کردند جسم آنور او را نشان تیر
آن جسم پاک گشت مشبک ز زخم تیر
افتداد چونکه روی زمین نعش آطهersh
لاهوتیان بماتم و ناسوتیان بغض
خاک سیاه بر سر اهل بیان ریخت
ناسوتیان دریده گریبان بشور و شین
ریزید خاک غم بسر خویش مؤمنان
مهجور! شو خموش که عالم گداختی

تمت الكتاب فى ليلة ثانى عشرين ٢١ شهر رمضان المبارك سنه ثلاثين و ثلاثمائه بعد الألف ١٣٣٠ من
الهجرة لنوره